

BIOGRAFIA

Francesc Español i Coll (1907-1999)

Eduard Vives i Noguera

El passat 29 de juny de 1999 moria a la ciutat de Barcelona l'il·lustre entomòleg Dr. Francesc Español i Coll. Era membre de la nostra Institució des de 1928, i en fou president durant el període de 1972 a 1973.

Podem afirmar sense cap mena de dubte que amb ell desapareix un dels darrers representants de l'antiga escola d'entomòlegs catalans. El Dr. Español va poder conèixer personalment i seguir el mestratge de Pius Font i Quer, Ascensi Codina, Longí Navàs, Josep M. Mas de Xaxars, Ignasi de Segarra, Ricard Zariquy i el d'altres entomòlegs espanyols de gran prestigi com Ignacio Bolívar, Manuel Martínez de la Escalera, Gonzalo de Ceballos, etc.

Va néixer a Valls (Alt Camp) el 8 d'octubre de 1907, fill d'un il·lustre advocat d'aquesta població. Estudià el batxillerat al Col·legi dels Germans de Sant Gabriel de Tarragona, i es llicencià en farmàcia a la Universitat de Barcelona, tot i que mai no va exercir com a farmacèutic, ja que des de molt jove dedicà tota la seva activitat professional a l'entomologia.

Als disset anys, Español va fer la primera exploració subterrània a la cova del Traça a Fontscaldetes, on descobrí un nou coleòpter cavernícola, que el prof. René Jeannel, del Laboratori d'Entomologia del Museu de París, volgué dedicar-li amb el nom de *Speophilus españolii*. Aquest descobriment marcaria la vocació bioespeleològica d'Español, de tal manera que juntament amb R. Zariquy,

Ignacio Bolívar i M. M. de la Escalera seria un dels pioners de l'estudi de la fauna cavernícola iberobalear.

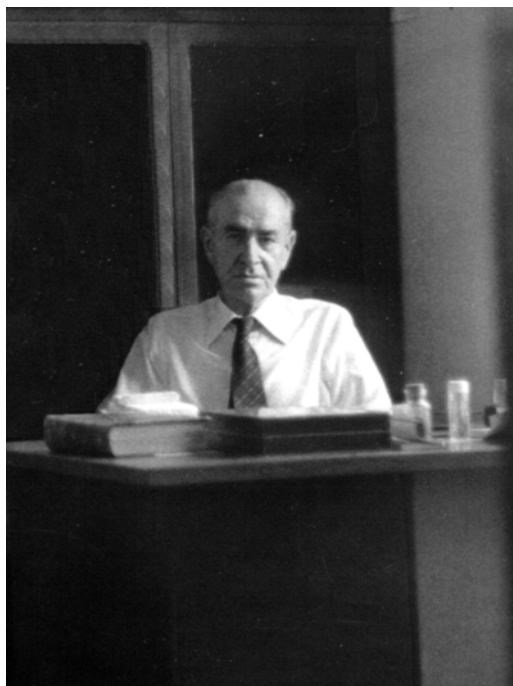
Mentre estudiava farmàcia a Barcelona ja començà a relacionar-se amb el Museu de Ciències Naturals, tot seguint els passos del coleopteròleg Ascensi Codina. L'any 1932 hi ingressà com a regent d'entomologia, juntament amb Domènec Ventalló i Antoni Villarrubia. El 1941 fou nomenat conservador del reestructurat Museu de Zoologia de l'Ajuntament de Barcelona, i finalment l'any 1966 en fou confirmat director, funció que ja desenrotllava des de feia anys i que exercí fins a la seva jubilació l'any 1977. Un cop fou jubilat, però, mai no s'interrompé la seva relació amb el Museu de Zoologia, i en fou col·laborador honorari fins a la seva mort.

La tasca entomològica del Dr. Español ha estat molt àmplia, encara que concentrada preferentment en tres línies d'investigació. La primera fou l'estudi de la fauna cavernícola de la Mediterrània occidental. Més de mil cinc-cents cavitats subterrànies foren explorades i se n'obtingueren uns resultats extraordinaris. Aquesta tasca ha permès descriure gairebé un centenar de noves espècies en setanta-vuit treballs recopilats en un volum-homenatge de sis-cents cinquanta pàgines, que l'Escola Catalana d'Espeleologia edità l'any 1981.

El segon camp d'estudi al qual el Dr. Español dedicà el seu interès fou el coneixement dels coleòpters de la família Tenebrionidae, i molt especialment a l'estudi biogeo-

---

BIOGRAFIA

El Dr. Francesc Español en el Laboratori d'Entomologia del Museu de Zoologia de Barcelona l'any 1984 (Fotografia A. Masó).

gràfic que la distribució d'aquesta família permet abordar. En aquesta línia publicà nombrosos treballs sobre la fauna de les illes Balears i les Canàries, i féu importants aportacions sobre els problemes faunístics que es deriven de la insularitat.

El tercer grup que estudià el nostre entomòleg fou el de la família Anobidae, de la qual revisà la taxonomia a nivell mundial i proposà un nou sistema d'ordenació, que actualment utilitzen tots els especialistes d'aquest grup.

Des del seu càrrec de director del Museu de Zoologia de Barcelona sabé impulsar l'estudi dels coleòpters a un bon nombre de deixebles i creà una veritable escola d'entomòlegs, ja que sempre dispensà una cordial acollida a tots aquells que s'aproparen al Museu. Va saber canalitzar nombroses vocacions de molts dels

actuals destacats especialistes de l'entomologia catalana, i en molts casos coordinà la redacció de llurs tesis doctorals. Liderà durant molts anys la Comissió de Bioespeleologia integrada dins la ICHN, i que agombolà un bon nombre d'especialistes en l'estudi de la fauna cavernícola.

Aquesta profunda vocació docent el portà des de 1970 a exercir de professor d'entomologia a la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona. També fou actiu col·laborador de diverses institucions estatals d'investigació. Cal fer esment de l'*Instituto Español de Entomología* de Madrid, el *Servicio Nacional de Plagas Forestales*, l'*Instituto de Estudios Pirenaicos* de Jaca, l'*Institut de Biologia Aplicada* de Barcelona, amb tots els quals col·laborà durant anys en l'estudi i publicació

El Dr. Francesc Español amb un grup d'assistents a la VI Sessió Conjunta d'Entomologia ICHN-SCL, celebrada l'any 1989, a l'Institut d'Estudis Catalans (Fotografia A. Masó).

de treballs sobre coleòpters xilòfags i entomologia forestal.

L'any 1969 fou nomenat membre de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, on llegí el discurs d'entrada sobre la fauna cavernícola espanyola, discurs que fou contestat pel seu bon amic i acadèmic, el Dr. Ramon Margalef.

Tal com hem dit més amunt, l'any 1972 el Dr. Francesc Español fou nomenat president del primer consell directiu de la represa Insti-

tució Catalana d'Història Natural. Sortosament, tinguérem la possibilitat de viure molt de prop l'impuls que va saber donar a aquesta nova època de la ICHN, bo i organitzant-ne les reunions científiques, estructurant l'administració i participant amb entusiasme a la nova edició del Butlletí. Fou també durant al període de la seva presidència que es reprengueren les publicacions de la nostra Institució. Val a dir que la generositat amb què volgué col·laborar en la represa de la ICHN fou molt

arriscada per part d'Español, ja que, en ocupar una plaça de funcionari públic al Museu de Zoologia, la seva tasca de lideratge a una institució catalana tan significada com la ICHN podia haver-li comportat moltes dificultats professionals en aquell moment. Certament, el Dr. Español fou la persona ideal que sabé donar continuïtat a la nostra Institució des de la primera època fins als nostres dies.

Aquesta tasca reestructuradora i normalitzadora del Dr. Francesc Español el portà també a reprendre la publicació dels Treballs del Museu de Zoologia de l'Ajuntament de Barcelona i a la creació de la publicació *Miscel·lània Zoològica* com a òrgan de comunicació científica del Museu de Zoologia.

Va rebre moltes distincions i homenatges, entre els quals convé remarcar la concessió de la medalla de plata de la *Federación Española de Montañismo*, 1974, la *Encomienda con placa de Alfonso X el Sabio*, 1978, el *Premi Sant Jordi de la Diputació de Barcelona*, 1981, la investidura com a *Doctor honoris causa* per la Universitat Autònoma de Barcelona, 1982, la medalla *Narcís Monturiol* de la Generalitat de Catalunya, 1984, i fou soci honorari de nombroses entitats entomològiques i espeleològiques.

L'obra científica del Dr. Español és molt nombrosa: més de quatre-cents treballs i notes científiques sobre coleòpters i hemípters;

també sobre biogeografia, bioespeleologia, etc. Aquesta voluminosa tasca ha estat aplegada en diverses publicacions monogràfiques o d'homenatge, en les quals el lector interessat pot trobar a la bibliografia ressenyada, la relació completa dels seus treballs i les notes biogràfiques que poden donar idea de la gran talla humana i científica del professor Francesc Español.

Bibliografia

- AGENJO, R. 1975. Homenaje de Graellsia al profesor D. Francisco Español, director del Museo de Zoología de Barcelona. *Graellsia*, 31: 3-31.
- ESCOLA CATALANA D'ESPELEOLOGIA. 1981. *Francesc Español, 50 anys d'obra bioespeleològica*. Barcelona, 650 p.
- ESPAÑOL, F. 1969. Fauna cavernícola de España. *Mem. Real Acad. Cienc. Art. Barc.*, 39(9): 309-322.
- ESPAÑOL, F. 1981. *El meu treball entomològic i bioespeleològic*. (Discurs d'investidura, Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra, 46 p.)
- GOSÁLBEZ, J. 1969. Francesc Español i Coll, entomòleg actiu i en actiu. *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 42: 127-139.
- MASÓ, A.; PÉREZ DE-GREGORIO, J. J. 1982. Nota biogràfica: Francesc Español i Coll. *Treb. Soc. Cat Lep.*, 5: 5-10.
- VV. AA. 1988. Quaderns monogràfics. Francesc Español. *Quaderns de Vilaniu* Vol. 14: 1-109.
- VINOLAS, A.; ESCOLÀ, O. & VIVES, J. 1995. Obra taxonòmica del Dr. Francesc Español. *Treb. Mus. Zool. Barc.*, 7: 1-110.